

ΑΡΤΟΥΡΟ ΤΟΣΚΑΝΙΝΙ

Τις 15 'Ιουνίου του 1886 έπρόκειτο να παιχτεί στο Ρίο 'Ιανέιρο ή «'Αϊντα», όταν ξαφνικά την ίδια ημέρα άρρώστησε ο μασέτρος που έπρόκειτο να διευθύνει την όπερα αυτή, κι ο διευθυντής της "Όπερας έβλεπε άπελπιόμενος να ναυαγεί ή παράσταση έξ αιτίας της άναπάντητης αυτής κακοτυχιάς. "Όταν, κάποιος μουσικός της όρχήστρας ύπόδειξε στον άπελπιόμενο διευθυντή, ότι θά μπορούσε ν' άντικαταστήσει τον άρρωστο μασέτρο ο νεαρός βιολοντσέλιστας της όρχήστρας, ο 'Αρτούρο, τό καταπληκτικό αυτό φαινόμενο μουσικής μνήμης, πού κι άν δεν είχε δώσει ώς τότε δείγματα της ικανότητάς του σά μασέτρος, όμως ήξερε άπ' έξω όλη την παρτιτούρα όχι μόνο της «'Αϊντα», αλλά και κάθε έργο πού είχε παίξει.

"Έτσι τό μοιραίο εκείνο βράδυ ο 'Αρτούρο, ντυμένος μ' ένα θανικό φράκο, άνήρθε στο βάρθο του μασέτρου, έπωμισμένος ή βαρεία εθούνη να διευθύνει γιά πρώτη φορά την όπερα αυτή, χωρίς καν να έχει προλάβει να κάμει ούτε μιά πρόβα. 'Η έπιτυχία ήταν χωρίς προηγούμενο, κι ή παράταση εκείνη στάθηκε άποφασιστική γιά τη σταδιοδρομία του νεαρού βιολοντσέλιστα πού ύστερα άπό τόν άπρσοδοκίτο αυτό θρίαμβό του θύσασε πιά όριστικά τό δοξάρι του βιρτουόζου στη μαγκάκα του μασέτρου. Και τότε τ' όνομα του 'Αρτούρο Τοσκανίνι άρχίζει να γίνεται διάσημο, κι ο κόσμος να ζητά να μάθει λεπτομέρειες γιά τη ζωή του θαυματουργού αυτού μασέτρου. "Έτσι μαθαίνει, ότι ο Τοσκανίνι γεννήθηκε τις 25 Μαρτίου του 1867 στην Πάρμα της 'Ιταλίας, άπό γονείς πού δεν είχαν καμιά σχέση με ή μουσική, κι ότι ο πατέρας του ήταν ράφτης και φανατικός οπαδός του Γκαριμπαίνι, κι ως τότε αυτή ήταν όλη ή ιστορία του. "Ύστερα όμως άπό τη πρώτη αυτή έπιτυχία του στο Ρίο 'Ιανέιρο, ή εξέλιξή του, σά μασέτρου πιά, συνεχίζεται ραγδαία.

Γυρίζοντας στην 'Ιταλία παίρνει γρήγορα τη θέση του καλλιτεχνικού διευθυντή και του μασέτρου στη Σκάλα του Μιλάνου, κι άμέσως άρχίζει τις μεταρρυθμίσεις του, πού τις έπιβάλλει, χωρίς να δέχεται καμιά άπόλυτος άντίρρηση. Γιατί ο μικρόσωμος και λεπτοκαμωμένος αυτός άνθρωπος είναι άφάνταστα δεσποτικός και σκληροτρόχηλος.

'Η πρώτη καινοτομία πού φέρνει στη Σκάλα, είναι να οβόνουν τα φώτα της αίθουσας στην ώρα της παράστασης, ένώ ως τότε έμεναν άναμμένα, γιά να μπορούν οι θεατές να παρακολουθούν τη μουσική άπό την παρτιτούρα, και... να τρώνε τά φαγητά πού έφερναν μαζί τους άπό τό σπίτι τους.

Κάποτε μιά διάσημη οσπράνο δεν έννοουσε να

συμμορφωθεί στις ύποδείξεις του, αλλά έπέμενε να παίρνει τις έλευθερίες πού συνήθιζαν να παίρνουν αβhairετα τότε οι τραγουδιστές, εις βάρος της μουσικής του συνθέτη, και της στοιχειώδους αισθητικής. Σε μιά στιγμή λοιπόν ο Τοσκανίνι σταμάτησε τη δοκιμή, και μπροστά στους μουσικούς της όρχήστρας της Έκαμς δριμύτατες παρατηρήσεις. Τότε εκείνη έμεινε έξω φρενών και του φώναξε: «Μην ξεχνάτε, γαμώτε ότι μιλάτε σ' ένα 'Αστέρη της "Όπερας!»

—Κυρία μου, της άποκρίθηκε ο Τοσκανίνι, άστέρια υπάρχουν μόνο στον ούρανο, και μάλιστα κατά έκατομμύρια! έξω όμως υπάρχουν ένας μόνο Τοσκανίνι και θά γίνει ό,τι λείει αυτός. Παρακαλώ να μού φέρουσ άλλη οσπράνο γιά ν' άντικαταστήσει την κυρία!»

Τό 1897, ο Τοσκανίνι παντρεύεται την Κλάρα Λέϊ Παρτινί, κι άποκτά άπ' αυτή τρία παιδιά.

Τη θέση του στη Σκάλα του Μιλάνου δεν την κράτησε γιά πολύ, κι άφορμή στάθηκε ένα φαινομενικά άστείο γινούδες. Δεν άνεχόταν τά μιζαρισμάτα, εβλαδή την κατ' άπαίτηση του κοινού επανάληψη μιάς όριας. Αυτό έγινε ατία να δώσει μιά βραδυά σκληρή μάχη με τό κοινό, μ' αποτέλεσμα να νικήθει, και να πώς. 'Ο τενόρος πού τραγουδούσε εκείνη τη βραδυά, είχε τέτοια έπιτυχία, ώστε τό κοινό, έξאלλο άπό ένθουσιασμό, άπαύτισε να τραγουδήσει γιά δεύτερη φορά την ίδια όρια. 'Ο Τοσκανίνι όμως ήταν άνένδοτος τότε οι άντροπές, άγαναχτιόμενος, έξοπισαν σ' άποδοκιμασίες έναντίον του. Οι άποδοκιμασίες αυτές επαναλαμβάνονταν άπό τότε κάθε βράδυ, ως πού ο Τοσκανίνι άναγκάστηκε να παραιτηθεί άπό τη θέση του.

"Έτσι άρχισε ξανά τις καλλιτεχνικές του περιουσίες. Τό 1908 τόν βρίσκουμε στη Νέα 'Υόρκη, όπου διευθύνει τη Μετροπόλιταν "Όπερα. "Έκει στην άρχή οι μουσικοί κοιτάζουσ με δόξιστο μάτι αυτόν τό νεοφερμένο 'Ιταλό μασετράκο πού, κατά τη γνώμη τους, δέ μπορεί να διευθύνει τίποτα άλλο εκτός άπό την εύκολη μουσική των 'Ιταλικών μελοδραμάτων. Αυτό τό αντίπαλμάνεται ο Τοσκανίνι, και γιά να τούς κάμει να νιώσουν όλο τό μέγεθος της άξίας του, διευθύνει δόκλιχη την όπερα του Βάγκνερ «Τό Λυκόφως των Θεών» κατά τρόπο άριστοτεχνικά πρωτοφανή, χωρίς να ρίξει ούτε μιά ματιά στην παρτιτούρα. Κατάπληχτοι τότε οι μουσικοί, μπροστά της μεγαλειώδη αυτής άποκάμψη της μεγαλοφυίας του, ύποτάχθηκαν όριστικά στη μαγκή του μαγκάτα, όπακοδόντας τον τυράλι επί έπτά συνεχή χρόνια, πού τούς διηθόνε.

Στό πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, βρίσκεται στην 'Ιταλία. Σε κάποια συναυλία στη Ρόμη διευθύνει ένα έργο



ΑΡΤΟΥΡΟ ΤΟΣΚΑΝΙΝΙ

Α Ρ Τ Ο Υ Ρ Ο Τ Ο Σ Κ Α Ν Ι Ν Ι

του Βάγκνερ. Το άκροατήριο όμως διαμαρτύρεται έντονα έναντιον του έπειθε γιαζι γεραμικό έργο. Έξω φρενών τότε ο Τοσκανίνι παίζει και φανάζει στον κόσμο: «Παίζω μεγάλη μουσική, που βρίσκεται πάνω από τις ανθρώπινες χείρες, λυπόμαι πού έχωμα την Ιερουσαλίμ να προσφέρω αυτήν τη μουσική σε γαϊδούρια σάν κι εσάς! Αυτό όμως δέν πρόκειται να ξαναγίνει...» Καί πετώντας τη μπαγκέτα του έφυγε μέσ' στή μέση τής συναυλίας.

Τό 1931, πρόκειται να διευθύνει στή Μπολόνια, στήν Ίταλία, μία συναυλία αφιερωμένη στό συνθέτη Μαρτοτζί. Έκει παρευρίσκονται κι όλοι οι άνωτεροί αξιωματικοί του φασιστικού κόμματος Μουσσολίνι, οι όποιοί απαιτούν από τό Τοσκανίνι να παίξει τό φασιστικό έμνη. τήν περιφήμη «Τζιοβινέττα». Ο Τοσκανίνι όμως, φαντικός έχθρος τό φασιστικού καθεστώτος, άρνεϊται, μέ τό πέπμο που τόν διακρίνει, φανάζοντας: «Η Τζιοβινέττα δέν είναι μουσική το Μαρτοτζί» δέν είναι καν μουσική! Τότες οι μελανοχιτώνες του έπιτίθενται και τόν χτυπούν βίανα:σά: αυτός όμως δέν ύποχωρεί. Έτσι καταγαναχτισμένος έναντιον τό καθεστώτος που καταπιέζει τη χώρα του, φεύγει από τήν Ίταλία τό 1938. Άφου έποκέφθηκε τη Σουηδία, τη Δανία, τη Γαλλία και τήν Παλαιστίνη, ξαναγυρίζει έμνη «Αμερική όπου διευθύνει και πάλι τη Φιλαρμονική Όρχήστρα τής Νέας Υόρκης. Έκει άρνεϊται όλες τις μισθώσεις προσφορές που του κάνουν οι μεγαλύτερες κινηματογραφικές εταιρείες, γιά να παίξει στον κινηματογράφο, κρατώντας πάντα τήν τέχνη και τήν πίστη του σ' αυτή, στο πιο ψηλό καλλιτεχνικό επίπεδο.

Μετά τόν τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο, επιστρέφει στή Ίταλία, όπου γίνεται δεκτός από τους συμπατριώτες του μ' έξαλλο ένθουσιασμό. Έκει δίνει συναυλίες στα κυριότερα μουσικά της κέντρα, και κρατάει γιά τόν εαυτό του τίποτα άπολύτως από τις εισπράξεις τών συναυλιών του αυτών, αφήνοντας όλα τα τεράστια κέρδη του, γιά τήν άνοικοδόμηση τής Σκάλας τό Μιλάνου που έπαθε μεγάλες καταστροφές από τους άεροπορικούς βομβαρδισμούς.

Ο Άρτουρο Τοσκανίνι είναι ένα σπάνιο φαινόμενο όχι μόνο μουσικού αλλά και ανθρώπου, γιομάτου από τά σπάνια χαρίσματα και τις πιο άλλόκοτες αντιθέσεις.

Έρμηνεύει άπαράμιλλα μέ καταπληχτική κατανόηση τά έργα κάθε συνθέτη και κάθε έποχης. Μέσα σε τρεις ώρες μπορεί να μάθει ως τήν παραμικρότερη της λεπτομέρεια μία όπερα και μπορεί να διευθύνει από μνήμης τό πιο δύσκολο έργο, έστω κι άν πέρασαν πολλά χρόνια από τήν τελευταία φορά που τό διήθυσεν. Άν κι είναι μοναδικός σά μάστρας, τραγουδάει φάλτσα. Άν κι είναι ύπεροπτικός, στέκεται μέ παραδειγματικό σεβασμό και ταπεινοφροσύνη μπροστά στους συνθέτες που έρμηνεύει. Κάποτε, που έξαλλο τό κοινό τόν χειροκροτούσε μετά τήν έκτέλεση τής 9ης Συμφωνίας του Μπετόβεν, φώναζε: «Τι μέ χειροκροτείτε; τό έργο αυτό δέν είναι δικό μου, είναι τό Μπετόβεν!» Είναι δικτατορικός και τυραννικός γιά τους μουσικούς του στήν ώρα τής πρόβας. Όταν κάμουν κανένα λάθος

τους βρίζει και τους φανάζει «δολοφόνους». Μία μέρα έφτασε να πέσει γονατιστός, γιά να μπορέσει να καταφέρει τά βιολιά να τό δώσουν ένα πανίστιμο, που δέ μπορούσαν να τό αποδώσουν στο βαθμό που τό θελε αυτός. Κάποτε άκούοντας από τό ραδιόφωνο τήν όρχήστρα να παίζει μία συμφωνία του Μπράμς από τη διεύθυνση του Στοκόφσκυ, και βρίσκοντας τήν έρμηνεία του πολύ άσθαιρη, γονάτισε μπροστά στο μεγάλο φωνο κι ένώνοντας ίκετευτικά τά χέρια του άρχισε να παρακαλάει: «Γιά τ' όνομα του Θεού, Στοκόφσκυ, όχι έτσι!» Άν κι είναι βίαιος κι άπότομος, είναι γεμάτος τρυφερότητα γιά τους δικούς του, κι η μεγαλύτερη του άδυναμία είναι να καθίσει στο πιάνο και παίρνοντας τήν έγγυνολλα του Σόνια, κόρη του μεγάλου πιανίστα Χόρροβιτ, να τής παίξει διάφορα παιδικά κομμάτια, ένω εκείνη κρατάει τό μέτρο μιμούμενη τις κινήσεις που κάνει ο παποός της όταν διευθύνει. Έκείνος τότε γελά από τήν καρδιά του λέγοντας: «Τη βλέπετε τη διαβόλισσα; δέ σέβεται καθόλου τόν παποό της» σέβεται όμως τό ρυθμό!»

Ο Τοσκανίνι συχαίνεται τις συνεντεύξεις και τ' αυτόγραφα. Μία μέρα όμως τήν ώρα που έτοιμαζόταν ν' άνέβει σ' άεροπλάνο, που θα τόν έφερνε άπ' τη Νέα Υόρκη στήν Ίταλία, βρέθηκε άναγκασμένος να γράψει μερικά αυτόγραφα, που τό ζήτηση διάφορες προσωπικότητες. Μόλις όμως τέλειωσε πέταξε κάτω άδησιακός στο στυλό του, λέγοντάς του: «Ξέ συχαίνομαι!»

Σήμερα ο Τοσκανίνι είναι όγδοοναετώ χρονών κι όμως παρουσιάζει καταπληχτικό φαινόμενο μιάς τέλεια νεανικής ζωτικότητας, σε τρόπο που θα λεγε κανείς ότι ο τρομερός αυτός γεραντάκος, κατάφερε να δομάσει και να ύποτάξει κάτω από τήν ίσχυρή του θέληση κι αυτόν άκόμα τόν «πανθαμάτορα» χρόνο.

